

magyar izü alakításra, — hanem tényező lett abban is, hogy a színház akkori kétségbeesett helyzetéből kiemelkedett. Az 1840-ben országossá lett színház 16,000 frt subvenczió mellett 1842-ben annyira tönkre ment, hogy az orsz. választmányi igazgatóság megbukott, a subvenczió kivül elköltvén még a tőkéből is 28,000 frtot s kénytelen volt a színházat bérbe adni. Egy lapban nagy betűkkel ez állott: „A nemzeti színházat be kell csukni, mert közönsége nincs.“ Nem is volt. A hétköznapi jövedelem 40, a vasárnapi 80 frt volt. Az aristokraczia nem bérelt páholyt, s egy gróf, a ki páholyt tartott, oly ritkaságnak tünt föl Vör smarty előtt, hogy verset is írt róla.

Az új igazgatás új levegőt hozott a színpadra, az akkori hangulatnak megfelelő szabad-elvű irányzat nyert kifejezést a színi deszkákon, ostorozva lettek a visszaélések, melyektől a nemzet immáron szabadulni vágyott, s mindjárt az első év alatt 28,000 frtot nyert a nemz. színház bérlo igazgatója, 1845-ben pedig már azt írták a lapok, hogy „a nemzeti színházat tágitani kell, mert nem fér be a közönsége.“

Ez örvendetes lendület Bartaynak volt köszönhető, ki az irodalmat buzdította, a drámai erőket használni tudta. A „Tisztújítás“, mely akadémiai díjat nyert, folyvást tele házat csinált. Ő maga is pályadíjt tüzött ki látványos színműre. Egyik versenymű a „Szökött katoná“ volt, mely nem nyert ugyan díjat, de annál nagyobb sikere volt a színpadon. Nem sokára jött a „Két pisztoly.“ A nem-tele ház még nyáron is ritka volt.

Két év múlva az országosan kinevezett főigazgató véget vetett ezen, már az üzérkedésbe menő rendszernek, mely a nemzeti színházat kivetkőztette volna jellegéből s a népszínműveket vasárnapokra tartotta meg, mely intézkedés fenn is tartotta magát a legújabb ideig. A népszínművek még 1848 után is, a mikor a színház csak gyengén subvencionáltatott, igen sokáig csináltak tele házakat s jól jövedelmeztek, s most legújában is ez volt egyetlen műág, mely tiszta hasznot hajtott.

„Annyi bizonyos — írja a népszínmű megteremtője, Szigligeti, a „Dráma és válfajai“ című munkájában — hogy a népszínművek kezdetben egy bukófélben levő színháznak s vegyes ajku és elemű közönségnek irattak. Céljokat elérték, mert a nem-magyar ajku közönséget is becsalták s aránylag legtöbbet jövedelmeztek, mert legkevesebbe kerültek. Kedvükért 30 év alatt alig szerződtettek néhány tagot (Füredi, Hegedüsné a népszínmű első virágkorában, — Tamási, Blaháné a másodikban) s valamennyinek kiállítására nem került annyiba, mint egy operáé. A népszínműiro csupán saját és az előadók erejére támaszkodhatott. Bonyolódott s a helyzetek és jellemek által erősen kifejezett cselekményt állított elő, hogy a magyarul nem értőt is tájékoztassa és mulattassa. Korszerű tárgyakat kellett választania, hogy érdekelni tudjon, s a magyar életet festenie, mely az akkori pesti közönség nagy része előtt ismeretlen volt s már sajátosságánál fogva is vonzó volt. Azelőtt még a magyar bohózatokhoz is német zenét írtak s gyönyörű népdalainkat Pesten alig ismerték: a népszínmű divatba hozta, s így a magyar zenének is kezdetleges, de jó szolgálatot tett. Az egyénítés felé törekedett; de kár, hogy az eszményítést csaknem egészen mellőzte. Nagyon természetes, élethű és népies akart lenni s e miatt lett gyakran nagyon is prózai.“

Tagadhatatlan, hogy népszínmű-irodalmunk, daczára, hogy a népszínmű czége alatt sok selejtes dolog csempészett be, mégis olyan, melyre méltán lehetünk büszkéek. A magyar természetes észjárás és jellem e vadvirága tele van bájjal, kellemmel s végtelen belátást enged abba a szellemi kincsanyagába, mely még csak feltárva van, de kimerítve nincs. S midőn a „Szökött katonának“, mely száznál több előadást ért s most 32 év múlva is vonzó és érdekes tudott maradni, ez utolsó előadásával a népszínmű elbucszik a nemzeti színházról: vigye magával azt az óhajtasunkat, vajha az aggodalmat, mely távozását kíséri, minél előbb alaptalannak bizonyítsa, sőt a tágabb légkörben, hova mostan indul, szárnyakat eresztve, föllengjen magasan s érdemeltesse meg az új fészekkel, melybe most költözik, azt a szép nevet, mely homlokán ragyog.

Valence.

— Eredeti levél. —

Midőn a Páris felől jövő utazó Valence-ba ér, s megtekinti a várost, azt véli, Spanyolországba jutott. Nemcsak a lapos tetejű házak, s a ronda utcák, hanem kivált a szokások emlékeztetnek a nap birodalmára. Valence kövecses utcáin a ház küszöbéről ingujjban beszélgetnek egymással a folytonosan pipázó férfiak, míg az asszony nép igazi falusiasan szemközti ablakokból minden fesz nélkül fecseg kicsinyes helyi dolgokról. Arczjáték, hadonázás, kiabálás, s a francia nyelvnek csaknem oly érthetetlen patois-ja, mint a languedoci, — ez a kísérelője beszélgetésüknek. Mindnyájuknak ultra-francia vigkedélyök van, az észak zord embere azt mondhatná, hogy mindnyájan illetlenek.

A délvidek őrállói észak felé, valódi déliek, kik a házat csak az idő viszontagságai ellen emelt épületnek tartják, melyben esztelenség volna tartózkodni, mikor szép idő van. Ez az oka, hogy nyáron az egész város az utcákon van, vagy legközelebb az ajtó előtt lebegő vászonfüggöny által választva el az utcától.

Maga a város, bogárhátú, szűk és tyűk-szemkeltő utcái daczára is kedves egy fészek, mely évről-évre szépül. A római uralom s a középkor ócska emlékei már csak környezetére szorultak, s az egykori körfalából marad még legtöbb omladék: ócska öv az új ruhán, az új Valence-on.

Félóránnyira esik a várostól a crussoli várom, meredek sziklán, széleskörű, lóréses alvárral, s fent a meredek szirt csúcsán magas őrtoronnyal, melynek párja összedőlve nagy faldarabokban fekszik a fellegrvár udvarán. Ide egy órai kinos uttal felvergődve, előttünk látjuk Ardèche és Drôme megyéket, a Rhône kies völgyét, melynek e romokkal szomorított sziklalom mintegy koronáját képezi.

Valence gyönyörű fekvését csak innét tudjuk megbecsülni. Nincsenek előttünk a zord Alpok, mint Lausanneban, hanem a merre a szem lát, mindenütt síkság és mosolygó lankák, telve gyümölcsökkel és szőlőkkel. A város lábánál nyárfasor közt folyik a Rhône, melynek drótláncz-hidjához hóféhér országut s három dűllőt vezet, ezüst szalagként tűnve föl a zöld tenyészet közepette. A várpincze ablakából egyenest oda látni a szép Championnet-térre, melynek közepén emelkedik a köztársaság ifjú tábornokának emlékszóbra, a grenoblei Sappey műve. Izléstelen állósobor: a czopfos tábornok pofoncsapott kalapját ormóttan nagy kezében tartja háta mögött, arca a legközönségesebb melázó arcz, minden kifejezés nélkül.

Lefelé nézve a bástyafokról, lábunk alatt a köfjétket látjuk görnyedni sulyos napi munkájuk alatt. Oldalt esik Saint-Perray, a kocsnárosok étlapjain híres hegyoldaljaival. A láthatárt a vivarais-i magas hegyek zárják be, melyeket a hanyatló nap vizsugarai aranyoznak meg.

A nyugvó nappal szállva le a hegytetőről, estenden értem vissza a városba.

Valencenak kevés érdekes régi emléke van. Szent-Appollón székesegyháza a XI. században újra épített s 1095-ben, mikor az amiensi barát megrázó szónoklatára, a dies irae, dies illával, a pokol tüzevel fenyegetett nép csoportosan állt be kereszties-vitéznek s odaadta vagyona jó-részt az egyháznak, — nagy ünnepléssel felszenteltetett. A templom másodikidőszakbeli román izlésben van építve, hasonlóan a csak tíz év előtt épített kőtornya.

De a székesegyház nem mint építészeti mű nevezetes, hanem a főhajó második pilléréhez illesztett mellszobor által, mely VI. Pius pápát ábrázolja s Canova műve. A remek vésésű mellkép alatt kicsiny domborművön: a pápa a ravatalon.

VI. Pius pápát Duphot tábornok meggyilkoltatása után a direktorium Valenceba hozatta, ki ugyanitt, az u. n. kormánypalotában két hónap múlva meghalt 1799-ben. Mellszobor alatt néhány sornyí föliratot olvasunk, melynek ez az értelme: „Szíve Franciaországban, teste Rómában, neve mindenütt;“ ép oly tulzón hízelt, mint a minő méltánytalan az a másik, melyet az egriek Pyrker László érsek s velencei patriarchának kívántak iratni Velencében eltemetett teste fölé: „itt nyugszik egy szivtelen ember“ s Egerben őrzött szíve fölé: „itt nyugszik egy embertelen sziv.“

A székesegyház mellett a renaissance érdekes maradványa, az u. n. Pendentif érdekes kivált alakjai tökélye, diszitései s finom kivitelű munkájánál fogva. Ez az ősrégi Mistral család ősi sírboltja. Meglátogattam a Nagy-utcában egy másik, XV. századi becses emléket. Ennek is a homlokzatán művészi faragványok, domborművű alakok, s tarkabarba szobrocskák elragadó szép részletekkel tűnnek föl. Csak az a veszedelem, hogy a XVII. században négy nagy fő, czopf- vagy kagylóizlés alakjában, illesztetett hozzá, melyek kihívó ellentétet képeznek a többi részletekkel.

Megkérdeztem egy tisztességes uri embertől, hogy hogy hívják ez épületet; azt felelte, hogy ez nem épület, ez a „koponyaház“ s odébb ment. Aztán egy másikhoz fordultam, ki kérdészködésemmre ezzel a válaszzal kedveskedett: „Ez volt a mi királyaink lakása Nagy Sándor császár idejében.“ Két állítás, bak-szarvval állva egymással szemközt! Azt hiszem, a valenceiek sokkal jobb szeretik s jobban értik a naponsüt-kérezést, a dolce far niente-t, mint a régészetet.

Dr. Ballagi Aladár.

A hétről.

Erre az egy hétre három színházi ünnepély esik. A népszínmű kibúcszott a nemzeti színházból; a népszínház megnyílt és az operaház építési munkáját megkezdették. A legutolsó (pedig ez lesz valamikor a lehangosabb!) legnagyobb csendben történt meg. Mi, szegény nép nem is tudtunk róla semmit, hogy az első kapavágások megtörténtek, még pedig egész ünnepléssel. B. Podmaniczky Frigyes tette az első kapavágást, mint a nemzeti színháznak (tehát a mostani operának is) igazgatója, követte őt Ybl Miklós az építész, Hofhauser Lajos az építési vállalkozó stb. Kiket értsünk ezek alatt a „satöbbik“ alatt, azt meg nem mondhatjuk. Lehetnek azok nevezetességek, de lehetnek a napszamosok is. A többi lap is csak annyit tud, mi is csak annyit tudunk, hogy „stb.“ Oly csendben történt meg az egész, mintha csak átállották volna a közönségnek tudtára adni, hogy az operának is palotát építenek. Pedig hát csakugyan palota lesz, még pedig ugyancsak szép. Szakértők azt állítják, hogy mint Fellnernek legkitünőbb műve a budapesti népszínház: úgy Ybl is az operaházban fogja remekét megalkotni.

De ne beszéljünk még arról, a mi lesz: szóljunk arról, a mi már meg van.

Midőn a népszínház épületét hatóságilag megvizsgálták, mindent tökéletesen rendben találtak. A városi középítési bizottság, a közmunkatanács és rendőrség részéről megjelent nagyszámu bizottságot Rákosi Jenő, az igazgató és Liphay Béla b., a népszínházi bizottság elnöke vezette, bejárták az egész épületet, beható szemlét tartottak annak minden része fölött s teljes elismeréssel nyilatkoztak minderről. Ybl építész, ki a rendőrség részéről volt jelen, különösen sok dicsérrel halmozta el Fellner urat.

A gépészetről is csak dicséretet hallani. Egyik napi lap (az „Ellenőr“) következőleg szól róluk: „A súlyasztók ügyes és könnyű szerkezete általánosan feltűnt, s midőn a nagyobb, közép és kisebb, egyszerű és dupla súlyasztók a hordárokat hol fel-, hol letüntették a színpadról s mindezt egy szempillantás alatt, a bizottság tagjai egész meglepéssel veregették meg Galló vállait. A sok gépezet közül megemlítjük még a repülő gépet, mely három embert egész könnyűséggel repít a színpad egyik oldaláról a másikra, s oly biztosság van mindegyik gépezetnél, hogy maguk a bizottság tagjai majdnem kedvet éreztek felreppíteni magukat a levegőbe. A bizottság teljesen meg volt elégedve a gépezetekkel s elhatározta, hogy Gallót nemcsak az elismeréssel tünteti ki, hanem dicsérő oklevelet is állít ki részére.“

De hát csak nincs öröm üröm nélkül! S most a népszínház poharába olyan kézből került a keserű csepp, a honnét alig lehetett várni. Soldosné asszony elbucszván a nemzeti színházról s annak egész személyzetétől: egész elérzékenyülve és könyek között hagyta ott dicsőségének színhelyét. Pályatársai ezüst koszorut adtak neki emlékül s öltöző szobáját virágokkal díszítették föl. És — Soldosné e dicsőség után nem akar átmenni abba a színházba, a hol egyedüli királynője lenne a színpadnak. Már a népszínház megnyitó előadásában sem vesz részt,

mert csak mint vendég lett volna hajlandó időközönként szerepelni. Az igazgató ezt, szerződésére támaszkodva, nem fogadhatta el és pert fog indítani a művész ellen s azt valószínűleg meg is nyeri.

Váratlanul, már a megnyitási előkészületek alatt határozta el magát Soldosné e lépésére, melyet, úgy látszik, nem fontolt meg eléggé. Művészi becsvágya csökkent-e? kicsinyli-e a hivatást, hogy a főváros második magyar színpadján első legyen? Nem törődik-e mindama nemes czélokkal, melyekért küzdeni a népszínháznak hivatása? Nem tudjuk; csak annyit tudunk, hogy Soldosné akkor vonul vissza, mikor egy nemzeti fontosságu műintézetnek legnagyobb szüksége volna kitünő tehetségeire, s mikor a közönség is leginkább érezni fogja hiányát. Ezt a fővárosi hálás közönség nem érdemli, s meglehet, hogy Soldosné is megbánhatja! Mert a közönség keres és sokszor talál is kárpótlást, s kivált a színészeket hamar feledi. Még köztünk járnak egyes nagy híri alakok s már senki sem tud rólok. Tóth József alig hunyt el, már vannak, a kik utódjában „kamatostól megtalálták, a mit benne veszettek.“ Paulinának már ki van jelölve utódja. S az a kezdő fiatal művész, (Sziklay Emilia), ki az ő szerepeit fogja játszani és énekelni: csak egy kis sikert arasson is: már félig-meddig versenytársává emelkedik. Kántorné, a nemzeti színház megnyitásakor, szintén így tett s mire észre vette magát: már késő volt, s ő csak azzal a keserű ironiával vigasztalta magát, hogy „nem akar ott hold lenni, a hol nap volt!“

Gondolkozzék Soldosné a híres Kántorné példáján!

Lám: Pauler Tivadar a miniszteri tárca után is megtért az ő első szerelméhez: a katedrához. Hétfőn kezdte meg újra előadásait s a tanuló ifjúság a politikai küzdelmek férfit, pártkülönbségre nem tekintve, általános éljenzessel fogadta. Világos szép előadását nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatják tanítványai. A könyvek tudományához a gyakorlati élet gazdag tapasztalatait hozza negyedféleves parlamenti s három évi miniszteri pálya után. Gyümölcsöztesse növendékei javára a gyakorlati tapasztalatok tőkéjét ép oly gazdagon, mint az elméleti tudomány kincseit szokta hosszú és dicsőséges tanári pályáján.

Irodalom és művészet.

— Szász Károly befejezte „Salamon“ című történeti költeményét. A nagyterjedelmű költemény három főrészből áll. Az első rész: Endre és Béla, az egésznek bevezetéseül szolgál, négy énekben s mintegy 400 (négy soros) strófára terjed. A második, vagy közép rész, Salamon király, tizenkét énekből áll, mintegy tizenegyszáz strófában. — E két rész, magában is némileg befejezett egész, mert katastrofál, Salamonnak a mogyoródi csatában bukásával végződik, mint tudva van, a mult évben az akadémiánál a 200 aranyos (egyesített) Nádasdy-jutalmat nyerte. Most készült el a harmadik rész: A trónvesztett, hat énekben, mintegy 600 strófával, mely Salamonnak elvesztett koronája visszaszerzésére tett erőlködéseit, bujdosását s remeteségét festi s halálával végződik. E rész fejezi be az összesen huszonkét énekre s mintegy 2130 strófára terjedő költeményt, melynek terjedelme e szerint megközelíti a német Nibelungenliedét. A költő mindenütt a monda és a krónikai hagyományok nyomán járt s célja volt bizonyos értelemben visszaállítani az elvesztett hőseket, melyek a krónikák (Márk, Budai krónika, Kézai stb.) anyagát szolgáltatották. Nem tudjuk, a nagy terjedelmű mű kiadására, a könyvpiacz mai nyomott viszonyai között, akad-e kiadó, vállalkozni hajlandó s nem lesz-e a költő kénytelen jobb időnkig fiókjában tartani művét? A most elkészült harmadik részből lapunk fog mutatványt adni.

— Dr. Stein Lőrincz, a nagy híri német államjogtudós, egy udvarias levélben fejezte ki köszönését Brankovics Györgynek, ki „A nő a nemzetgazdaság terén“ című munkáját magyarra fordította, s e munkát a szerzőnek magyar nyelven megküldötte, mellékelvén „A Hon“, „Fővárosi Lapok“ és „Vasárnapi Ujság“ azon számát, melyben a jeles értekezésről szoltak. A levél Tüffel-fürdőben kelt, sajnálja, hogy a művet „a mi szép nyelvünkön nem olvashatja“

s azt is mondja, hogy a nemsokára megjelenendő új kiadás változatlanul marad.

— „A kereskedelmi akadémia tankönyvei“ főczim alatt Lafite és Elsner hasznos vállalatot indítottak meg. Első kötetül dr. Herich Károly osztálytanácsos s kereskedelmi akadémiai tanárnak „A kereskedők kézi könyve, vagyis vezér-fonala a kereskedelmi tudományoknak“ című munkáját adták ki, melyet már több kereskedelmi tanodában fogadtak el kézikönyvnek. Az új kereskedelmi törvénynek is minden fontosabb pontja érintve van e munkában. A 199 lapra terjedő munka ára 1 frt 20 kr.

— „Gazdasági szemle a bécsi közkiállításon“ cím alatt négy szakember adott ki egy terjedelmes ismertetést mindarról, a mi ott kiállítva volt az egész világ gazdasága teréről, különösen kiemelve és részletesebben ismertetve azokat, a mik Magyarországra nézve fontosabbak. Barkassy Kálmán, a kassai m. kir. gazd. tanintézet volt igazgatója, Tormay Béla, a budapesti m. kir. állatgyógyintézet tanára, Vörös Sándor, a kolos-monostori m. kir. gazd. tanintézet tanára és Gramauf Vilmos, az erdélyi gazd. egyesület titkára, kik e munkát irták, mind ismert nevű szakemberek a gazdasági tudományok terén, kiktől ezen részletes ismertetést annál szívesebben fogadhatja az érdekelt közönség, mert hazai törvénykezésünk a bécsi közkiállításról teendő hivatalos jelentés költségét annak idején törölte, s így ez az egyetlen részletes kimutatás a gazdaság teréről. Kolozsvárt K. Papp Miklósnál jelent meg s ára a negyedfél száz lapra terjedő könyvnek 1 frt. 20 kr.

— Grubiczy Géza és Marc Ferencz „A zöldségtermelés, gyakorlati utmutatás a konyhakertészetben“ cím alatt átdolgozták és hazai viszonyainkhoz alkalmazták Bouché J. francia szerző kitünő munkáját, mely német fordításban is nagyon el van terjedve egész Németországban. Nálunk, hol a bosnyákok együgyű eljárása is megveri a magyar zöldségtermelőket, nagyon szükséges volna az ily munkákat terjeszteni. Megjelent a Légrády testvéreknél s ára 1 frt 20 kr.

— Dr. Schwarzer Viktortól, a debreczeni gazdasági felsőbb tanintézet tanárától, Debreczenben, ifj. Csáthy Károly bizományában ily című tankönyv jelent meg: „Általános vegytan, különös tekintettel a gazdaságot, kereskedés és iparra.“ Sell J. „Die moderne Chemie“ című munkája stb. nyomán. E munka a kereskedelmi miniszterium kiadványa s kérdések és feleletekben népszerűen van írva. 177 lapra terjed s ára egy forint.

— A vizgyógyászatról dr. Tvall északamerikai tanár művét Velis Simon, a kolozsvári vizgyógyintézet gyógyászati vezetője lefordította, s egy füzetben Tettey Nándornál megjelent; ára 80 kr.

— A „Szegedi képes naptár“ második évi folyamata is megjelent 1876-ra. Kiadja Burger Zsigmond. Megjelent benne az Izsó-féle Dugonics-szobor rajza s egy pár cikk Nagy Sándortól s Bakay Nándortól a jövő évi szegedi nagy ünnepélyekről. — A képek közt van egy város-ház terve is Bainville-től, a pesti régi városház mintájára terelve, ugyszintén egy tervezett lánczhid a Tiszán s a szegedi Tiszapart, a minő lesz — valaha. Ára 30 kr.

— Az „Otthon“ című folyóiratból Szana Tamás szerkesztésében megjelent az októberi füzet, következő tartalommal: „Kuthy Lajos“ (írói jellemrajz) Lauka Gusztávtól, „Rózsabimbó“ (költemény) Csengey Gusztávtól, „A Lajcsi meg a Csája“ (elbeszélés) Tóth Józseftől, „A nők duzzogása“ Börne után, s rövid irodalmi szemle. A füzetben legérdekesebb Lauka G. közleménye, mely tárczacikk modorban sok érdekeset beszél el a negyvenes évek irodalmi viszonyairól s főként Kuthyról és életéről s mentegeti, de ki nem menti (s nem is akarja végképen kimenteni) azt a hirneves író, ki egyik legkiválóbb példánya volt azon hazafiatlan magyaroknak, kik teljes lélekkel oda adták magukat a hazánk és nemzetünk ellen legellenségesebb indulatu idegen kormányoknak: Bachnak és rendszerének. Az „Otthon“ egy-egy füzetének ára 70 kr. előfizetési árapedig negyedévre 2 frt, félévre 4 frt. Kiadja Aigner Lajos Budapesten.

— „Házi ipar“ címmel hasznos szakkönyv indult meg Besztercebányán, mely a házi

ipar minden ágára, de különösen a fa-iparra kiterjeszkedik. Az ábrákat külön iven mellékelül adja. Az első szám két fő czikke: „A házi ipar meghonosításának szükséges volta s e honítás mikénti eszközlése,“ továbbá: „Utasítás a lombfűrészelésre.“ Szerkeszti és kiadja Dvihalny Emil. Előfizetési ára egész évre 4 frt, negyedévre 1 forint.

— „Lányok lapja“ cím alatt Dolinay Gyula folyóiratot ad ki, melyből havonként kétszer jelenik meg egy-egy füzet. Ára október 1-től december végéig 1 frt 50 kr. Az első szám már megjelent.

— Goll János „Tánc“ című folyóiratából új füzet jelent meg Hölzl Lőrincz „Hazáért“ című pályadíjat nyert magyar indulójával, Oszoly Mihály mazurkájával és Horváth Fábian „Csalogány-polka“-jával.

— Kérelem néhai Kriza János barátaihoz. A m. tud. akadémia első osztálya által, elhunyt tagja, Kriza János fölött emlékezés tartásával levén megbizva, tisztelettel s bizalommal kérem föl a néhainak barátait, kik vele magán-, vagy hivatalos levelezésben állottak, hogy hozzájuk intézett leveleiből néhány legérdekesebbet, olyanokat, melyek az ő jellemre, hivatalos buzgóságára, tevékenységére, emberszeretetére s irodalmi és tudományos működésére világot vetni alkalmasak, velem közölni sziveskedjenek, hogy ily adatok által emlékezésed tartalmasabb s jellemzőbb lehessen. Igérem, hogy a velem közlendőket a legnagyobb discretióval fogom használni és ha kívánatik, hiány nélkül visszaszolgáltatom. Barátai, úgy hiszem, szintugy óhajtják, mint én, hogy a nagy érdemű férfiú nemes jellemképe minél teljesebb világításban álljon a haza s az utókor előtt. — Budapest, 1875. okt. 11. Szász Károly.

— Nemzeti színház. A nemzeti színházban vasárnap, e hó 10-dikén, nemcsak a népszínmű bucsuzott ki, hanem Soldosné asszony is. A népszínmű azonban beköltözik Thalia új csarnokába, hanem Soldosné asszony — egész váratlanul — kimarad onnét. Előadás-alatt (a „Szökött katoná“-ban) a közönség viharos tapsokkal és még a szokottnál is erősebb tetszésnyilvánításokkal adta meg e bucsuelőadásnak az ünnepiességet. Különösen Soldosné Kölesy Lujza asszonyt halmozta el szünni nem akaró tapsokkal. A mint kilépett, egy babékoszoru s több bokréta hullott lábaihoz. A népszínmű másik oszlopát, Tamásit, tán kevesebb zajjal, de hasonló ünnepélyességgel fogadták. Ez alkalommal kifejezte a közönség tiszteletét s elismerését népszínműirodalmunk teremtője iránt is: Sziligetit többször hívta, ki egyszer meg is jelent a lámpák előtt s rokonszenves éljenzessel üdvözöltetett. — Másnap, hétfőn egy új darab került színre új szerzőtől: Csiky Gergely „Jóslat“ című darabja, mely az akadémiánál, mint aránylag legjobb pályamű, a Teleki-jutalom száz aranyát nyerte. A hírlapirodalom nagy része ez alkalommal is szembe állott az akadémiával. Mivel az akadémiái bírálók előadója (Szász Károly) erősen megtámadta volt a többi pályaműveket: viszont megtámadták őt, hogy miért bántotta a „Jóslat“-ot, holott az drámairodalmunknak határozott nyeresége, s a szerzőt örömmel üdvözölték első sikere után. A „Jóslat“ csakugyan nem költőietlen tartalmu darab, de azt a hírlapi bírálók is elismerik (a mit az akadémiái előadó állított), hogy főcselekvénye nem vigjátéki, habár hat házassággal végződik is, és csak mellékszeményei s mellékrészei vigjátékiak. Ily viszonyok között, midőn tiszta vigjátékot (a középfajok kizárásával) kellett az akadémiának jutalmazni, mert arra volt pályázat hirdetve: nem adhatta ki bírálat nélkül a jutalmat oly műnek, melynek főcselekvénye nem vigjátéki. Olvastuk az akadémiái bírálati jelentést s mondhatjuk, hogy lényegében van benne annyi méltánylat Csiky Gergely műve iránt, mint a napi irodalom színi jelentéseiben. Az előadott darab egyébaránt a kiváló jó előadásban tetszett a közönség zajosabb részének, s Felekiné, mint Pythia, szépen szavalt, Nagy Imre, mint Hélios, igaz hévvel játszott; Ujházi ismét egy új alakkal szaporította mulatságos genre szerepeit, s Szathmáriné egy hárpíával többet teremtett meg művészileg. Mindez alakok azonban a színműben csak typosok és árnyékok, s a színésznek kell azokat megalkotni. A cselekvény